

1871 — 1971

М. СТАРОВОЙТ. ВОЛОДИМИР ГНАТЮК.

ВЕЛИКИЙ НАРОДОЗНАВЕЦЬ

Громадськість нашої республіки широко відзначає 100-річчя від дня народження одного з найвизначніших українських фольклористів, відомого етнографа та громадського діяча Володимира Михайловича Гнатюка.

Наукова й суспільна діяльність вченого розпочалась на грані XIX і XX сторіч. Виходець з бідної селянської сім'ї с. Велеснева Бучацького повіту на Тернопільщині, В. М. Гнатюк з великими труднощами здобув освіту. Спочатку він вчився в початковій школі в рідному селі. Гімназію закінчив у Станіславі в 1894, і філософський відділ Львівського університету в 1898 році.

Любов до фольклору виявилася у Гнатюка ще в дитинстві. Від діда чув він багато казок, а від матері та баби переймав пісні. Багато казок, анекдотів тощо запам'ятав молодий хлопець і від односельців. Перша стаття В. М. Гнатюка була надрукована молодим дослідником у 1884 р. у бережанській газеті «Посланник». Фольклорні записи вченого переважно друкувались у Франківському «Житті і слові», в «Етнографічному збірнику» та «Матеріалах до української етнології».

Наукова діяльність В. М. Гнатюка здобула широке визнання. Його обрали членом-кореспондентом Петербурзької академії наук, дійсним членом Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка, членом-кореспондентом етнографічного товариства Чехословаччини у Празі, почесним членом Етнографічного товариства в Києві, а в радянський час — академіком Академії наук УРСР. Своїми працями Гнатюк став відомим не тільки у вітчизняній, але й у світовій науці. Наукова спадщина вченого не втратила своєї цінності донині.

Усе своє кипуче, сповнене труднощів життя В. М. Гнатюк виступав як послідовний поборник єдності всіх частин українських земель та їх возз'єднання. Підтримка наукових і літературних зв'язків з Наддніпрянською Україною завжди перебувала в центрі його уваги. Цій справі він приділяв велику увагу, будши секретарем Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, редактором «Літературно-наукового вісника», «Етнографічного збірника» та численних видань «Українсько-руської видавничої спілки». В. М. Гнатюк був дуже популярною постаттю як у наукових, так і в літературних колах усїєї України. Він підтримував дружні зв'язки з М. М. Коцюбинським, А. Ю. Кримським, Лесею Українкою, Оленою Пчілкою, Г. М. Хоткевичем, В. М. Перетцом, Ю. Жатковичем та ін.

Вже з самого початку своєї збирацької й дослідницької роботи В. М. Гнатюк зацікавився соціально-економічним і політичним становищем українського народу. Картини горя і злиднів постали перед вченим, коли він прибув на Закарпаття та в Південну Угорщину. Всюди бачив він політичне безправ'я трудящих. «Так, в Угорщині,— писав він,— дійсно є свобода: для панів робити, що їм подобається, для мужиків — слухати панських розпорядників, платити величезні податки, давати рекрута і — вмирати з голоду»¹.

Велике політичне значення мав протест галичан проти жорстокого колоніального гноблення закарпатських українців «І ми в Європі». Авторами цього протесту були І. Я. Франко і В. М. Гнатюк.

В. М. Гнатюк указував також на політичне безправ'я трудящих Наддніпрянської України, Східної Галичини та Північної Буковини, таврував офіційну політику денаціоналізації, що проводилася там. Прихильник широкої освіти народу, вчений домагався збільшення числа українських початкових і середніх шкіл та відкриття українського університету у Львові.

Кінець XIX — початок XX ст. в історії українського народу характеризувався, зокрема, впертою боротьбою робітничого класу, широких мас селянства та трудової інтелігенції за захист рідної мови. І треба віддати Гнатюкові належне в тому, що він йшов у цій важливій справі в ногу з усім народом. Вчений закликав інтелігенцію вивчати живу народну мову, писати для народу цією мовою, орієнтуватися на такі чудові зразки літературної мови, якими були твори Ю. А. Федьковича, О. Ю. Кобилянської, С. В. Воробкевича, що писали народною мовою, про народ і для народу.

В. М. Гнатюк брав активну участь у суспільно-політичному русі на західноукраїнських землях, виступаючи в ньому прихильником революційно-демократичного табору, одиодумцем І. Я. Франка. Він не солідаризувався ні з «народовцями», ні з «москвофілами». «Народовців» вчений з іронією називав «патріотами». Нищівній критиці піддавав «москвофілів».

Виступаючи ідейним противником реакційних буржуазних течій, В. М. Гнатюк висловлював свої симпатії до революційного марксизму, до соціал-демократичного руху. «Українсько-руська видавничка спілка» у Львові, організована І. Я. Франком і В. М. Гнатюком, випустила українською мовою праці Фрідріха Енгельса «Людвіг Фейєрбах і кінець німецької класичної філософії» та «Походження сім'ї, приватної власності та держави». В. М. Гнатюк присвятив пам'яті одного з провідних діячів німецької соціал-демократії Вільгельма Лібкнехта некролог. Некролог був присвячений також революціонеру-демократу О. С. Терлецькому. При цьому В. М. Гнатюк відзначав прогресивні, соціалістичні погляди вченого. На революційні погляди М. І. Павлика вказував вчестий, сповіщаючи про 30-річчя його літературної і громадської діяльності. На сторінках редагованого Гнатюком «Літературно-наукового вісника» друкувались статті про діяльність російської соціал-демократичної партії. Саме з соціалістичним рухом вчений пов'язував, зокрема, можливість поліпшення становища сільськогосподарського пролетаріату в Угорщині.

Усе своє життя В. М. Гнатюк з великою повагою й любов'ю ставився до І. Я. Франка. Він піклувався про видання його праць, захищав поета від безпідставних нападів, виявляв ініціативу в організації вшанування його ювілеїв прогресивною громадськістю, допомагав матеріально. Звичайно, тут справа не

¹ В. Гнатюк. Мадьярська свобода. Журн. «Літературно-науковий вісник», 1905, т. XXXII, стор. 150.

тільки в особистій дружбі. В. М. Гнатюк йшов пліч-о-пліч з Франком як революційно-демократичний діяч у суспільно-політичному русі, як невтомний борець проти соціального й національного гніту, за возз'єднання всіх українських земель, як непримиренний ворог буржуазного націоналізму.

Творча співдружність В. М. Гнатюка та І. Я. Франка дістала свій яскравий вияв під час їх спільної праці в «Літературно-науковому віснику». Разом вони домагалися перетворення його в демократичний орган, поміщали на його сторінках свої численні твори. Один тільки В. М. Гнатюк опублікував тут понад 200 своїх робіт (статей, заміток, довідок та рецензій), не рахуючи численних перекладів.

Звичайно, між Франком і Гнатюком, з одного боку, і Грушевським як співредактором журналу та ще й до того головою Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, з другого боку, існували принципові розходження, зумовлені належністю до різних таборів у суспільно-політичному русі, різними світоглядами. Все ж Франкові та Гнатюкові, які відігравали провідну роль у журналі, вдалося перетворити його на трибуну для виступів таких видатних українських письменників, як Леся Українка, М. М. Коцюбинський, П. А. Грабовський, О. Ю. Кобилянська, В. С. Стефаник та ін. Журнал популяризував також твори видатних російських письменників — Л. М. Толстого, М. О. Некрасова, М. Горького та ін. З Горьким Гнатюк був знайомий особисто. У 1903—1905 рр. у Львові він надрукував українською мовою його «Челкаш», «Пісню про Буревісника», «Серед степу», «На дні життя» та ін., надслав йому львівські видання, зокрема його власні твори в українському перекладі. Великий пролетарський письменник дуже високо цинив фольклорні збірники українського вченого. «А тепер дозвольте,— писав М. Горький В. М. Гнатюкові в 1911 р.,— сердечно подякувати Вам за збірник з фольклору,— прекрасні і повчальні праці, які я читаю з високою насолодою!»¹.

Сучасників В. М. Гнатюка вражає його колосальна працездатність. Оці-

¹ Газ. «Літературна Україна», 27 грудня 1963 р.

ПРЕС-СЛУЖБА „ЖОВТНЯ“

У видавництві «Прогрес» (Москва) вийшли друком «Літературні портрети» Андре Моруа. В книзі зібрані біографії Вольтера, Руссо, Шатобріана, Стендаля, Бальзака, Флобера, Роллана, Сент-Екзюпері та інших письменників.

Ім'я Андре Моруа широко відоме на Україні. В 1969 р. видавництво «Дніпро» порадувало українських читачів біографічним романом («романізованою біографією») А. Моруа «Прометей, або життя Бальзака».

Очевидно, не кожний знає, що перша цивільна друкарня на Україні була заснована в 1764 році у Єлисаветграді (Кіровоград). Через рік вона випустила комедію Жана Батіста Руссо «Кофейний дом» та «Азбуку».

В Харкові друкарня почала діяти з травня 1793 р., в Києві — з 1787 р. Цікаво, що про устаткування київської друкарні турбувався відомий історик М. Бантиш-Каменський.

Одна із одеських друкарень в 1821 році почала дублювати російською мовою тутешню французьку комерційну газету. Видання називалося «Вестник Южной России» і виходило тиражем 7 примірників.

Ці факти наводимо з каталога «Книги громадянського друку видані на Україні» (XVIII — перша половина XIX ст.), що його видала Книжкова палата УРСР.

Великою популярністю серед шанувальників мистецтва користується львівська кераміка. За останні десятиріччя відбулося три виставки львівської кераміки, чимало робіт наших майстрів експонувалося на виставках у Києві і Москві. Зрештою, сьогодні будь-яка виставка у Львові не обходиться без участі керамістів. Та це й не дивно. В місті

нюючи, наприклад, його збирацьку діяльність, І. Я. Франко у своїй рецензії на другий том його коломийок відзначав: «...В. Гнатюк, феноменально-щасливий збирач усякого етнографічного матеріалу... Протягом літ він попри інші матеріали зібрав також коло 10 000 коломийок»¹.

В умовах колоніального режиму, який панував на західноукраїнських землях, терплячи матеріальні злигодні, вчений написав понад 300 наукових праць. Справжнім науковим подвигом було видання 20 томів українського фольклору та етнографічних матеріалів. Найціннішими фольклорними збірками є: «Знадоба до української демонології», «Коломийки», «Галицько-руські анекдоти», «Гаївки», «Українські народні байки», «Колядки і щедрівки», «Народні оповідання про опришків», «Похоронні звичаї та обряди», «Галицько-руські народні легенди». В архіві вченого налічується понад 25 тис. аркушів одних тільки фольклорних записів, переважно прозових жанрів. Розгорнувши величезну роботу в галузі фольклору, Гнатюк підняв українську фольклористику до рівня повноцінної наукової дисципліни, тісно зв'язаної з такими галузями науки, як етнографія, мовознавство й літературознавство.

Слід віддати В. М. Гнатюкові належне в тому, що він, збираючи фольклорні матеріали, залучав до цієї корисної роботи широке коло людей. Для останніх була призначена складена й опублікована в 1917 р. вченим програма-брошура «Українська народна словесність (В справі записів українського етнографічного матеріалу)», яка дотепер не втратила свого пізнавального і практичного значення. Автор програми, як і Франко, пропонував класифікацію народної творчості за жанрами.

Як фольклорист і етнограф Гнатюк найбільше цікавився західноукраїнськими землями, особливо Закарпаттям. В полі його зору було також українське населення, яке проживало в Угорщині та Словаччині. Наслідком кількох експедицій було видання шеститомної праці «Етнографічні матеріали з Угор-

¹ Журн. «Літературно-науковий вісник», 1906, т. XXXV, стор. 502.

живуть і працюють чимало самобутніх митців, серед них Б. Горбалуєк, Я. Захарчишин, І. Томчук, Марія та Анатолій Курочки, Т. Драган, А. Бокотей, Т. Левків та інші.

Більш детально з львівськими керамістами допоможе вам познайомитися альбом «Львівська кераміка» («Каменярь», 1970 р.).

Такі книжки допомагають нашим дітям стати патріотами своєї землі, вони будять гордість за своїх предків, які вміли будувати фортеці і собори, винаходжувати машини, дивувати світ мистецькими творами.

Подібні думки виникають, коли знайомишся із збіркою повістей та оповідань А. Вересова «Старые мастера» («Детская литература», 1971 р.).

В повісті «Исаакиева деревня» автор розповідає про одного з талановитих творців Ісаакіївського собору в Ленінграді — майстра М. Т. Саліна. «Улей» — присвячений «кре-

постному холопу Андрюшке Хитрину, котрий в железном и механиком деле сведущ». Годі переповісти всі імена, про яких розповідається в книжці. Їх багато, бо й багата Росія на таланти. Варто б й українським письменникам зацікавитися подібною темою.

Нещодавно археологи відкрили на одному з островів Білого моря біля півтори сотні кам'яних ідолів, встановлених на вершині скелястої гори. Окремі з них мають висоту до 10 метрів. Вік ідолів — не менше дві тисячі років. Створили їх давні мешканці північних країв — саани. («Известия»).

Давно відомо, що староруська література не мала виключно діловий та дидактичний характер. Русичі-читачі шукали в книзі цікаве оповідання, розповіді про мандри, казку, анекдот. Словом, вони любили читати белетристику. Питанню виникнення жанрів сюжетного повіствування в староруській літературі присвячено колективну працю «Истоки русской беллетристики», яка вийшла у видавництві «Наука» (Ленінград).

Один з найцікавіших розділів книги розглядає сюжети в літописах XII—XIII ст. Для «Повісті временних літ» характерні літописні сказання, для пізніших літописів — повісті тогочасні. Розрізняють також літописні оповідання (наприклад, про осліплення Василька Теревовлянського).

Часопис «Kultura» (Варшава) повідомляє, що в Польщі вийшла друком велика антологія воляцької поезії. Вона так і називається «Poeci żołnierscy».

В книзі зібрано твори, датовані 1410—1945 рр. Читач знайде в ній роздуми про струмків воляцький в польській поезії, починаючи з XI ст.

ПРЕС-СЛУЖБА «ЖОВТНЯ»

ської Русі». Крім того, вчений написав ряд досліджень про народну кулінарію, ткацтво тощо.

Цінними є етнографічні праці В. М. Гнатюка про культуру й побут населення Східної Галичини. У них розповідається про важке економічне становище трудового селянства, його харчування, мистецьку обдарованість гуцулів та сільські промисли. Наведені вченим матеріали є чудовою ілюстрацією наслідків проникнення капіталістичних відносин у західноукраїнську економіку, руйнування в нових умовах патріархальної замкнутості дрібних господарств. Вчений був глибоко стурбований дальшою долею прикладного мистецтва, представленого тоді дрібними промислами, виступав за дальший його розвиток.

Погляди В. М. Гнатюка як фольклориста, безсумнівно, прогресивні. Вони формувалися під впливом Т. Г. Шевченка, І. Я. Франка, М. Г. Чернишевського, М. О. Добролюбова та М. Горького. Значний вплив на нього справили марксизм.

Вчений відстоював порівняльно-історичний метод у фольклористиці. Він звертав увагу на тісний зв'язок народної творчості з життям, вважаючи її відбиттям суспільних, громадських і політичних поглядів народу: «Згадаю лиш про цикли пісень: опришківських, чумацьких, вояцьких, духовних (ліричних) і інших. Хто бажає пізнати духовне життя народу, не може ніяк циклів тих пісень легковажити, він мусить над ними затриматися і всесторонньо оглянути».

Відбиття антифеодальної боротьби селянства у фольклорі найкраще відображено у розвідці В. М. Гнатюка «Словацький опришок Яношік в народній поезії». Вчений звернув увагу на те, що «кожного, що знаймається фольклором, мусить вдарити факт великого числа пісень і прозових переказів про опришків». Це явище, на його погляд, зумовлене тим, що основний контингент опришків рекрутувався з простого народу, стикався з народом, солідаризувався з ним.

Польська преса широко пише про потребу відбудови Королівського замку у Варшаві, який був знищений під час останньої війни фашистами.

З січня 1971 року в Югославії, де живе чимало українців, почав виходити новий український дитячий журнал «Соловейко». Своім завданням журнал вбачає допомогти дітворі у вивченні української літературної мови. З першого номера «Соловейко» розпочав ведення спеціального курсу української мови.

Неподалік села Жванець на Хмельниччині археологи розкопали «промисловий квартал», що виник у 3 тисячолітті до нашої ери. На території кварталу знайдено 6 гончарних печей. Одна з них збереглася майже повністю.

Свою увагу до української радянської літератури посилив польський двотижневик «Кашепа». Останнім часом на його сторінках видрукувано добірку поезій І. Драча, В. Коротича, Г. Гордасевич, В. Яринича, В. Миська, А. Камінчука та І. Низового. Переклад здійснив відомий поет та перекладач К. А. Яворський. «Кашепа» опублікувала також розділ з повісті Р. Федорова «Знак кіммерійця».

Газета чехословацьких українців «Нове життя» в кількох щогорічних номерах видрукувала цікаве дослідження про долю українського театру на Закарпатті в двадцятих роках. Автор дослідження — один із піонерів закарпатського театру Юрій Шеретій.

Російський поет Сергій Наровчатов написав книжку «Необычное литературоведение» («Молодая гвардия», Москва). Назва говорить сама за себе. Свою книгу автор будує на

Правильною була думка В. М. Гнатюка про те, що творцем фольклору був народ, трудящі маси. Вони ж були і його носієм. Розуміючи це, вчений черпав фольклорні матеріали у середовищі цих мас. Коли ж вибухнула перша світова війна, Гнатюка зацікавили також солдатські пісні, в яких був висловлений протест проти імперіалістичної війни. Важливою була думка про великий вплив народної творчості на художню літературу, зокрема українську.

В. М. Гнатюк наголошував на суспільній функції народної творчості, звертав велику увагу насамперед на політичний зміст поезії. Він вимагав від фольклористів глибокого знання життя народу. Лише це могло бути запорукою справді наукових висновків.

Ніколи вчений не переставав боротися проти реакційних теорій у фольклористиці, особливо гостро осуджував лженаукову теорію про відмирання народної творчості.

Слід особливо наголосити на тому, що В. М. Гнатюк виявляв глибокий інтерес до фольклору й етнографії всіх слов'янських народів, до розвитку фольклористичної й етнографічної думки у всьому світі. Він часто виступав з оглядами періодичних фольклористичних видань та рецензіями на окремих авторів. Цим самим вчений знайомив українського читача з культурою інших народів, зокрема російського, брав участь у розробці важливих теоретичних питань європейської фольклористики. Велике політичне значення мали праці Гнатюка російською, чеською, польською та іншими слов'янськими мовами, в яких він, у свою чергу, знайомив слов'янські народи з історією українського народу та його культурою.

Підтримуючи дружні контакти і співпрацюючи з прогресивними науковими силами слов'янських народів, В. М. Гнатюк засуджував реакційні елементи в культурі слов'янських народів. Це свідчить, що він близько підходив до розуміння ленінського положення про те, що «в КОЖНІЙ національній культурі є, хоча б не розвинені, ЕЛЕМЕНТИ демократичної і соціалістичної культури,

сміливих гіпотезах. Наприклад, про автора «Слова о полку Ігоревім» він пише, що це мусив бути блискучий співець — воїн типу європейських лицарів-міннезінгерів, бо ж на той час Київська Русь була набагато ближче до Європи, ніж Русь Івана Калита.

Шкода тільки, що в розділі про літературу Київської Русі відомого з «Галицько-Волинського літопису» співця Митусу автор чомусь називає Митютою.

Канадська українська прогресивна газета «Життя і слово» видрукувала статтю болгарського літературознавця П. Атанасова «Болгарія і Україна у віках».

Привертають увагу повідомлення автора, що Галич у давнину (XIII ст.) підтримував дружні стосунки з Тирновим.

Львівська державна наукова бібліотека Академії наук УРСР випустила бібліографічний покажчик, укладений В. Полеком, «Етель-Ліліан Войнич і Україна».

Войнич, як відомо, підтримувала дружні зв'язки з М. Павликом, перекладала твори Т. Шевченка. Англійська письменниця при зустрічі з представниками Радянської України говорила: «Я шкодую, що не розмовляю українською мовою, але я розумію її. Покійний Степняк-Кравчинський колись учив мене вашої прекрасної мови».

Для української історії та лінгвістики одрехівські акти — безцінне джерело вивчення мови та суспільних відносин на Прикарпатті. Багато в них матеріалу для вивчення старого українського права.

Зваживши на наукову вартість актів, видавництво «Наукова думка» випустило їх окремих збірником, який названо «Акти села Одрехови». Збірник містить документи XVI—XVII ст.

Немає в Болгарії іншого міста, котре б так любила кожний болгарин, як Велико-Тирново. Та це не дивно. Тирново — фортеця болгарського духу, давня столиця країни, скарбниця історичних пам'яток.

бо в КОЖНІЙ нації є трудяща і експлуатована маса, умови життя якої неминуче породжують ідеологію демократичну і соціалістичну»¹.

В. М. Гнатюк розумів велике суспільне значення передової російської літератури. Так, у статті «Популярність Горького в Росії», опублікованій на сторінках «Літературно-наукового вісника» у 1905 р., він писав: «Коли подумаємо, що російська література дуже багата і що ще й інші письменники розходяться там у величезнім числі примірників, тоді зрозуміємо й оцінимо ту моральну й культурну силу російської інтелігенції, яку вона виказувала й виказує от хоч би в останніх кількох місяцях!»² Зовсім не випадково «Українсько-руська видавничка спілка» друкувала твори таких російських письменників як М. Горький, А. П. Чехов, Л. М. Толстой, В. Г. Короленко та ін. Викладання їх українською мовою, безумовно, було немалим вкладом у справу популяризації російської літератури на західноукраїнських землях.

Український вчений з любов'ю ставився також до братнього білоруського народу, цікавився його побутом і культурою. Наукові роздуми його привели до важливого висновку про наявність деяких спільних рис українського фольклору з білоруським.

В. М. Гнатюк пильно стежив за розвитком українського літературного процесу, цікавився мовознавством, друкував літературознавчі та мовознавчі статті. Його перу належать, зокрема, нариси про таких визначних діячів культури, як В. Ягич, Е. Золя, Ф. Ржегорж, Г. І. Успенський, І. П. Котляревський, М. П. Старицький, Л. І. Глібов та ін. Безперечною заслугою Гнатюка є те, що він стежив за всім, що писалося у світовій періодиці про Україну, та інформував українського читача про це. Вклад вченого в консолідацію всього українського народу, у згуртуванні прогресивних сил усіх слов'янських народів важко переоцінити.

Микола КРАВЕЦЬ,
Василь ВАСЬКІВ.

¹ В. І. Ленін. Твори, т. 20, стор. 8.

² В. Гнатюк. Популярність М. Горького в Росії. «Літературно-науковий вісник», 1905, т. XXX, стор. 284.

Щоб минушина славна служила не тільки сьогоднішньому днєві, а й завтрашньому, пам'ятники треба шанувати, берегти, реставрувати. Реставрація, звісно, коштує великі гроші, які держава не завжди може асигнувати. Тому в місті створено громадський всенародний Комітет розвитку Велико-Тирнова, який звернувся до громадян усієї країни вносити кошти у «тирновський фонд». До речі, пожертвування в Болгарії на народні цілі має давні традиції. Саме на пожертвування був вибудований у Софії храм О. Невського.

Зараз у фонді є понад 3 мільйони левів. Комітет планує провести спеціальний тирновський тоталізатор, випустити поштові значки тощо.

За п'ять років існування Комітету проведена величезна робота. Розкопана і реставрована будівля. В місті проводиться традиційна виставка історичної драми «Погляд крізь віки», тут була відкрита національна виставка «Велико-Тирново очима художників». («Комсомольская правда»).

«В моїй боротьбі винесла мене народність моя, мова моя материнська, почуття батьківщини. Я расту із землі, як трава, квітну, мов трава, мене косять, мене їдять коні, а я знову весною зеленію...»

Нічого з цим не поробиш, і мене знищать тільки, якщо російський народ скінчиться, та він не кінчається, а, може бути, лише-но починається...»

Ці слова належать М. М. Пришвіну, великому співцю Росії, її природи. Ми взяли їх з нової досі невідомої читачам книжки письменника «Незабудки».

Якість документальної повісті Олександра Деко «Журливий заспів» викликає у читача певне незадоволення. Її героям бракує глибини психологічної характеристики, ситуації змальовано скочно, бліда мова...

Однак слід вітати спробу автора відтворити у повісті складне життя українського байкаря Л. Глібова. Власне, це один з епізодів життя байкаря — від початку його вчителювання до заборони редакційної ним газети «Чернігівський листок». На сторінках повісті змальовано, що дуже важливо, не тільки особисте життя поета, але і його зв'язки з революційною організацією «Земля і воля», його журналістську та громадську діяльність.

Повість вийшла друком у видавництві «Радянський письменник».

За післявоєнний час українські науковці Пряшівщини (Словаччина) підготували і видали понад 50 різних видань. Серед них особливо помітні праці — «Українські народні пісні Пряшівського краю», «Українські народні казки Східної Словаччини», анто-